

SXEDIO.A80

15.4. 1879: ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΥΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΛΑΡΝΑΚΑΣ ΝΤΕΛΑΒΑΛ ΓΚΟΠΑΜ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗ Α. ΧΟΥΑΙΤ

Ο Υπατος Αρμοστής στις Κύπρου Σερ Γκάρνερ Γούλσλη, σε μια προσπάθειά του να απομακρύνει από τη διοίκηση του κάθε σκιά για κακοδιοίκηση κάλεσε τους έξι διοικητές των επαρχιών, περιλαμβανομένου και του Διοικητή Λεμεσού συνταγματάρχη Ουάρρεν, να του υποβάλουν σχετικές εκθέσεις.

Έτσι στις 30 Απριλίου έχοντας στο χέρι τις απαντήσεις των διοικητών της Λάρνακας Ντελαβάλ Γκόπαμ, της Πάφου Α. Βάτσιοπ, Ουάρρεν της Λεμεσού, Τζαίημς Ιγγλινς της Αμμοχώστου, Βάλτερ Χάλμπεχ της Κερύνειας και Η. Χουάιτ της Λευκωσίας τις υπέβαλε στον υπουργό των Εξωτερικών της Αγγλίας Λόρδο Σωλσμπερι. (Η έκθεση Χουάιτ υποβλήθηκε στις 7 Μαΐου).

Στις εκθέσεις τους οι έξι διοικητές απέρριπταν κατηγορηματικά τις καταγγελίες του Επισκόπου Κιτίου και κυπρίων για καταναγκαστικά έργα, για κακοδιοίκηση, για άρνηση να δεχθούν αιτήσεις των χριστιανών γραμμένες στα ελληνικά, για σωματικές τιμωρίες, για ξυλοδαρμούς από αστυνομικούς, για εκφοβισμό υπέρ των τούρκων και άλλα.

Ανέφερε ο διοικητής Λάρνακας Μτελαβάλ Γκόπαμ στην έκθεση του που απευθυνόταν στον Αρχιγραμματέα Γκρήηβς:

Λάρνακα 15 Απριλίου 1879

Αρχιγραμματέα,

Αναφερόμενος στο υπόμνημά σας της 11ης Απριλίου, στο οποίο έστειλα ήδη απαντήσεις χθες στο υπόμνημά μου προς την Αυτού Εξοχότητα και σε σας θα μπορούσα να προσθέσω τα εξής:

1. Κανένας δεν μαστιγώθηκε εδώ μέσα ή έξω από τις φυλακές από την άφιξη μας (1η Σεπτεμβρίου 1878).

2. Η διεργασία με βάση το Διάταγμα Υποχρεωτικής Εργασίας δεν τέθηκε σε εφαρμογή σε

αυτή την επαρχία.

3 και **4**. Η έξοδος των Ελλήνων και η καταπίεση των εφημερίδων είναι το θέμα της επισυνειμμένης επιστολής μου του αναπληρωτού προξένου της Ελλάδας.

6. Ο Επίσκοπος Κιτίου απέφυγε δημόσια να αναφερθεί ή να εξηγήσει την επιστολή του μέχρις ότου επικοινωνήσει με τον φίλο του στον οποίο απευθύνθηκε. Λέγει, εν τούτοις ότι δεν ήταν γραμμένη και ότι αναφερόταν μόνο σε μια επαρχία, τη Λεμεσό.

6. Ο νόμος αναφορικά με τους δικηγόρους είναι σαφής. Εφαρμόστηκε μόνο σε μια περίπτωση στις **24** Δεκεμβρίου, **1879**.

Εξάλλου ο διοικητής Λευκωσίας Συνταγματάρχης Α. Χουάιτ, πρώην διοικητή Λάρνακας, σε έκθεση του στην οποία αναφερόταν, όμως, στη Λάρνακα, ανέφερε:

Κύριε,

Σε απάντηση των ισχυρισμών που περιλαμβάνονται στην ομιλία του σερ Τσ. Σίλκε στη Βουλή για την Κύπρο στις **24** παρελθόντος και στο υπόμνημα της **11ης** τρέχοντος.

1. Υποχρεωτική εργασία: Υποχρεωτική εργασία δεν χρησιμοποιήθηκε από την Κυβέρνηση της Κύπρου από της κατοχής, όπως γνωρίζω και σίγουρα στη Λάρνακα. Ο κ. Ιασονίδης στις διαβεβαιώσεις του, ξεχνά ότι οι Τούρκοι χρησιμοποιούσαν υποχρεωτική εργασία όπως τελευταία για την κατασκευή του δρόμου Λευκωσίας-Λάρνακας, ο οποίος τέλειωσε το **1873**.

2. Μαστιγώσεις: Κανένας Κύπριος εξ όσων γνωρίζω, δεν μαστιγώθηκε από της κατοχής. Ένας μαλτέζος οδηγός που απασχολείτο από τη διοίκηση μαστιγώθηκε τον Αύγουστο για κλοπή και απειθαρχία.

3. Αποκλεισμός εφημερίδας: Πιστεύω ότι η δήλωση αυτή δεν έχει βάση. Παρ' όλον ότι ζω στο ίδιο κτίριο της Λάρνακας με εκείνο του ταχυδρομείου για εννιά μήνες, κανένα παράπονο δεν έγινε ποτέ σε μένα για το θέμα αυτό.

4. Αποκλεισμός δικηγόρων: Ένας άγγλος δικηγόρος με βάση τον οθωμανικό νόμο και συνήθεια

δεν μπορεί να εξασκήσει τη δικηγορική στα τουρκικά δικαστήρια χωρίς αδεια. Κανένας δικηγόρος δεν παρεμποδίστηκε από του να εργασθεί στα αγγλικά δικαστήρια, ενώπιον του οποίου, εκτός από Τούρκους, δικάζονται άλλοι.

5. Καμμιά περίπτωση άρνησης "αναγνώρισης της μητρικής γλώσσας της Κύπρου" οποιαδήποτε και αν είναι περιήλθε σε γνώση μου.

6. Αναφορικά με τη δήλωση του κ. Παλαιολόγου για τη Λεμεσό ότι "χρησιμοποιούνται βασανιστήρια τώρα πράγμα που δεν γινόταν τις πιο μαύρες περιόδους της τουρκικής κατοχικής διακυβέρνησης" είναι πολύ γελείο να χρειάζεται αντίλογο.

7. Η επιστολή του Επισκόπου Κιτίου ότι "οι Τούρκοι ζαπτιέδες υποφέρουν σε περισσότερη βία παρά ποτέ". Σαν διοικητής, υπεύθυνος για εννιά μήνες της επαρχίας (Κιτίου) Λάρνακας, ποτέ δεν άκουσα οποιοδήποτε παράπονο, εναντίον των ζαπτιέδων. Μένοντας όπως κάμνω, κοντά στο σπίτι του Επισκόπου Κιτίου και ευρισκόμενος σε συχνή επικοινωνία μαζί του, φαίνεται παράδοξο ότι ο Επίσκοπος δεν με πληροφόρησε γι' αυτές τις περιπτώσεις βίας. Πέρασα τις τρεις τελευταίες εβδομάδες μεταξύ των αγροτών αυτής της μεγάλης επαρχίας και δεν άκουσα τίποτε για κάτι τέτοιο. Σε πολλά χωριά, καθώς οι ζαπτιέδες πληρώνουν τώρα για τροφή και διαμονή που τους παρέχεται, πράγμα που προηγουμένως παρείχετο από τους κοινοτάρχες, χωρίς πληρωμή, οι κάτοικοι μείωσαν στο ένα δεύτερο τα τέλη στους μουκταρέους δίνοντας ως δικαιολογία ότι "δεν έχουν τίποτα να δώσουν για τους ζαπτιέδες χωρίς πληρωμή".

8. Όλοι οι Κύπριοι έχουν κληθεί να πάρουν διαβατήρια στην τιμή των 11 σελινίων και όταν φθάνουν σε μια τουρκική χώρα, όπως η Αίγυπτος φυλακίζονται. Σαν διοικητής της Λάρνακας σχεδόν όλα τα διαβατήρια εκδίδονται από μένα. Το τέλος για μια σφραγίδα διαβατηρίου είναι πέντε σελίνια και καμιά άλλη επιβάρυνση δεν επιβάλλεται. Εκτός από μερικές εκατοντάδες διαβατήρια που εκδόθηκαν από μένα

κανένα παράπονο αναφορικά με μη αναγνώριση τους έγινε και όταν απευθύνθηκα κάποτε στο Φόρεϊν Οφφισ αυτό διορθώθηκε. Η εξασφάλιση διαβατηρίων από Κυπρίους ήταν δική τους επιλογή, αλλά τόσο ικανοποιημένοι ήσαν μερικοί που μπορούσαν να εξασφαλίσουν βρετανικό διαβατήριο, ώστε διαβεβαιώθηκα ότι ταξιδεύουν απλώς για να το εξασφαλίσουν.

9. Δήλωση του Μ. Οράτη, Προέδρου της αδελφότητας των Κυπρίων Αλεξανδρείας: "Οι κάτοικοι της Κύπρου έχουν δίκαιο στο να παραπονούνται εναντίον της παρούσης διοίκησης". Τα αισθήματα του κ. Οράτη δεν τα έχουν όλοι οι "κύπριοι αδελφοί της Αλεξανδρείας". Ενα ενεργό μέλος της αδελφότητας τελευταία με διαβεβαίωσε ότι εάν ήσαν σίγουροι για τη μονιμότητα της αγγλικής κατοχής μεγάλος αριθμός από αυτούς, περιλαμβανομένων και ορισμένων από τους πλούσιους εμπόρους της Αλεξάνδρειας θα εγκαθίσταντο στην Κύπρο. Για την ίδρυση σχολείων στην Κύπρο συγκέντρωσαν 70.000 φράγκα και λένουν ότι μόλις το ποσό φθάσει στις 100.000 φράγκα ελπίζουν να ανοίξουν σχολεία στις τέσσερις επαρχίες.

10. Απόρριψη της εκλογής του Θεοχάρη Μιτσή στη Λάρνακα, απλώς και μόνο γιατί ήταν Έλληνας: Απ' ότι γνωρίζω ως διοικητής της Λάρνακας κανένα πρόσωπο ονομαζόμενο Θεοχάρης Μιτσή δεν εκλέγηκε ποτέ σε δημόσιο σώμα και βεβαίως ποτέ δεν απερρίφθη "επειδή ήταν Έλληνας".

11. Ο Αρχιεπίσκοπος και οι Επίσκοποι διατάσσονται να γράφουν στην τουρκική: Απ' ότι γνωρίζω τέτοια διαταγή ποτέ δεν δόθηκε και σίγουρα δεν επισημάνθηκε από τον Επίσκοπο Κιτίου ή τον Αρχιμανδρίτη του, οι οποίοι πραγματοποιούν την αλληλογραφία τους μαζί μου πάντοτε στην ελληνική.

12." Απαγόρευση της εισαγωγής ελληνικών εφημερίδων στην Κύπρο": Λανθασμένο. Με κάθε ατμόπλοιο συνηθίζεται να καταφθάνουν από την Αλεξάνδρεια και την Κωνσταντινούπολη κλπ δέματα ελληνικών εφημερίδων.

13. Ο κ. Παλαιολόγος γράφει ότι "η φτωχή χώρα μας είναι περισσότερο καταστρεμμένο κράτος από ότι προ της απ' ευθείας τουρκικής διακυβέρνησης". Μέχρι στιγμής δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, εκτός μεταξύ των ιερωμένων της ελληνικής Εκκλησίας και μερικών πλουσίων, οι οποίοι διά της αδυναμίας της τουρκικής Κυβέρνησης τους επιτρεπόταν για πολλά χρόνια στο παρελθόν να μη πληρώνουν τους φόρους τους, και ίσως, και οι ξένοι Πρόξενοι σε μια λέξη εκείνοι που κέρδιζαν άδικα από την αδύνατη εφαρμογή του νόμου, ο λαός θεώρησε την άφιξη μας εδώ σαν ευσπλαχνία του θεού και σαν θαύμα. Οι αγρότες όλοι διαβεβαιώνουν ότι αν δεν ερχόμαστε θα ήσαν υποχρεωμένοι αυτό το χρόνο να εγκαταλείψουν τη νήσο. Εχω αναμιχθεί με πολλές τάξεις στην πόλη και την ύπαιθρο και εκτός εκείνων που προηγουμένως ανέφερα, δεν άκουσα τίποτε άλλο, παρά ευχαριστίες, για την έλευση μας. Οι αγρότες διαβεβαιώνουν ότι "τώρα μπορούν να ταξιθεύσουν από το ένα μέρος στο άλλο για να πωλήσουν την παραγωγή τους".

Προηγουμένως συχνά ληστεύονταν και είχαν πολύ μικρή ελπίδα να ικανοποιηθούν. Μεταξύ της τάξης των εμπόρων, ο κύριος φόβος τους είναι ότι δυνατό να παραδώσουμε το νησί και αυτή η αβεβαιότητα τους εμποδίζει από του να επενδύσουν στον τόπο, όπως θα έπρατταν σε αντίθετη περίπτωση και αν επιβεβαιωνόταν η κατοχή μας, η επιστροφή κυπρίων από την Ευρώπη θα αυξηθεί.

14. " Αγρότες χειροπεδώνονται χωρίς την παραμικρή αιτία": Κανένα πρόσωπο στη Λάρνακα δεν χειροπεδώθηκε ή ακόμη σιδηροδέθηκε χωρίς να έχει καταδικασθεί παρά μόνο σε περιπτώσεις άγριων εγκλημάτων. Τρεις περιπτώσεις αφορούν εξ' ολοκλήρου μαλτέζους.

15. " Ένας Έλληνας κύριος καταδικάστηκε σε πρόστιμο 25 λιρών και φυλακίστηκε γιατί είπε ότι η θέση των Ελλήνων της Κύπρου έχει χειροτερεύσει από την άφιξη μας: Τίποτε τέτοιου είδους δεν συνέβη στη Λάρνακα

και πιστεύω αν συνέβαινε αλλού θα το πληροφορούμουν.

16. "Βία και εγκλήματα που πραγματοποιούνται από τους Τούρκους παραμένουν ατιμώρητα. Το παραμικρό παράπτωμα χριστιανού τιμωρείται με βαρεία πρόστιμα και φυλάκιση": Καμμιά διαφορά δεν υπάρχει αναφορικά με τη φυλή στην εφαρμογή της δικαιοσύνης. Ούτε ηγέρθη ποτέ το θέμα της θρησκείας. Όπως τα ρούχα και τα πρόσωπα των Τούρκων και των Χριστιανών διαφέρουν πολύ λίγο μεταξύ τους, στις περισσότερες περιπτώσεις το δικαστήριο δεν γνώριζε ποιος ήταν ο άνθρωπος (που δικαζόταν).

17. "Οι δασμοί έχουν αυξηθεί και έχουν οδηγήσει σε γενική καταπίεση του εμπορίου". Όλοι οι δασμοί για τις εξαγωγές και εισαγωγές έχουν καταργηθεί από την άφιξη μας. Άλλοι έχουν περιορισθεί. Τα ποσά των δασμών να δείξουν πόσο λανθασμένη είναι η διαβεβαίωση ότι έχουμε προκαλέσει "γενική καταπίεση του εμπορίου".

18. "Όλοι οι ραγιάδες υποχρεώθηκαν να πληρώσουν δύο φορές το φόρο αδείας": Δεν υπάρχει γενικός φόρος αδείας για τους ραγιάδες (α;) και σίγουρα κανένας φόρος δεν συγκεντρώθηκε δυο φορές. Η δεύτερη συλλογή των Βεργί, ο φόρος για τα πρόβατα κλπ που έγινε από τους Τούρκους σαν υποχρεωτικό δάνειο πολέμου, έχει επιστραφεί από την άφιξη μας.

Με μια λέξη δεν μπορώ να εντοπίσω οποιαδήποτε ύπαρξη αληθείας ή γεγονότα για οποιαδήποτε από τις ανωτέρω διαβεβαιώσεις όπως παρουσιάστηκαν στη έκθεση των "Τάϊμς" για την ομιλία του Σερ Δίλκε στη Βουλή των Κοινοτήτων στις **24 Μαρτίου, 1879.**